

Politechnika
Wroclawska

WROCLAW W SMOGU

REKOMENDACJE DLA MIESZKAŃCÓW, ORGANIZACJI I WSPÓLNOT ORAZ SAMORZĄDÓW WROCLAWIA I DOLNEGO ŚLĄSKA W WALCE ZE SMOGIEM

Poniższy zbiór rekomendacji powstał na podstawie panelowych dyskusji eksperckich, zorganizowanych przez Politechnikę Wrocławską, poświęconych kwestii smogu we Wrocławiu – jego przyczynom, konsekwencjom i sposobom zapobiegania. Raport jest przeznaczony dla odbiorców różnego szczebla w przestrzeni społecznej, tj. dla mieszkańców Wrocławia i Regionu a także członków i osób decydujących o funkcjonowaniu organizacji i instytucji – publicznych, społecznych, edukacyjnych, czy rynkowych. Wśród adresatów niniejszego opracowania znajdują się także decydenci ze szczebla krajowego i regionalnego, którzy odpowiedzialni są za tworzenie państwowych oraz regionalnych polityk i rozwiązań systemowych oraz prawnych w omawianym obszarze.

Rekomendacje dla wszystkich wymienionych grup mają charakter zarówno przeciwdziałania negatywnym konsekwencjom zanieczyszczonego powietrza, ale przede wszystkim mają na celu zmianę zachowań w kierunku redukcji poziomu tych zanieczyszczeń.

REKOMENDACJE DLA MIESZKAŃCÓW WROCLAWIA I REGIONU:

1. Odpowiedzialne i sprzyjające środowisku wytwarzanie ciepła na użytek własnego gospodarstwa domowego:

- a. korzystanie z pieców i kotłów certyfikowanych o odpowiednich parametrach przy zachowaniu optymalnej (właściwej) techniki spalania paliw;
- b. spalanie odpowiednich jakościowo paliw - najlepiej paliw stałych; w żadnym wypadku nie spalanie jakichkolwiek odpadów, nawet pochodzenia organicznego, elementów drewnianych, niesezonowanego drewna opałowego i innych nie przeznaczonych do tego substancji i paliw;
- c. zmiana paliwa i kotła (najlepiej zmiana paliwa na stałe) lub choćby sposobu spalania oraz przeszkolenie się i korzystanie z instrukcji właściwych technik spalania (m.in. zapalanie kominków od góry) oraz zaleceń dotyczących właściwej obsługi pieca/kotła;
- d. redukcja korzystania z kominków oraz właściwe technicznie z nich korzystanie (zwrócenie uwagi także na jakość powietrza wewnętrznego przy korzystaniu z otwartych lub otwieranych czasowo palenisk);
- e. rozważenie zmiany sposobów ogrzewania domów na bardziej ekologiczne, wspólnotowe (małe kotłownie sąsiedzkie) lub podłączenie do sieci ciepłowniczej - w połączeniu z pozyskaniem wiedzy na temat dofinansowania tej zmiany;
- f. w przypadku nowych inwestycji (budowy domu) wybieranie systemowego ogrzewania domu lub ekologicznych, niskoemisyjnych pieców.

Politechnika
Wroclawska

WROCLAW W SMOGU

REKOMENDACJE DLA MIESZKAŃCÓW, ORGANIZACJI I WSPÓLNOT ORAZ SAMORZĄDÓW WROCLAWIA I DOLNEGO ŚLĄSKA W WALCE ZE SMOGIEM

2. Zmiany w sposobie i nawykach związanych z transportem:

- a. ograniczenie użytkowania samochodów w ruchu miejskim poprzez wybieranie transportu publicznego, rowerów miejskich, elektrycznych samochodów miejskich, łączonych sposobów („park&ride”) lub racjonalne wykorzystanie samochodu poprzez np. tzw. carpooling (wspólne korzystanie z samochodu w celu dojazdu pracy, szkoły, przedszkola albo przy podróżach międzymiastowych np. turystycznych – z kimś z rodziny, znajomych lub współpracowników, albo z zupełnie obcą osobą, poznaną i rekomendowaną dzięki systemowi informatycznemu, dostępnemu przez Internet;
- b. dbanie o dobry stan techniczny samochodu, silnika (minimum coroczne przeglądy techniczne pojazdu);
- c. w miarę możliwości rezygnacja z samochodów starszych, z silnikami diesla (bez filtrów cząstek stałych tzw. dpf), w złym stanie technicznym;
- d. doskonalenie swoich technik jazdy w kierunku zużywania jak najmniejszej ilości paliwa (eco driving);
- e. w przypadku zakupu nowych samochodów - rozważenie zakupu samochodów elektrycznych lub hybrydowych.

3. Tworzenie sprzyjającego środowisku najbliższego otoczenia – domu i ogrodu:

- a. stosowanie ekologicznych technologii i rozwiązań przy budowie, remoncie, modernizacji – w tym – termomodernizacji domu, poszerzanie swojej wiedzy w tym obszarze, zdobywanie wiedzy na temat możliwości dofinansowania takich rozwiązań;
- b. komponowanie ogrodów i zieleni w miejscu zamieszkania w sposób, który zmaksymalizuje filtrującą i ochronną funkcję roślin: nasadzenia szczególnych gatunków drzew i krzewów, wykorzystywanie roślinności pnącej na elewacjach i ew. własnych ekranach, zwiększenie liczby roślin zimozielonych, unikanie w ogrodach miejsc nieczynnych biologicznie (powierzchni wysypanych żwirem, piaskiem lub kamieniami);
- c. uprawianie ogrodów, w tym ogródków działkowych zgodnie z zaleceniami ochrony środowiska – ochrona a nie wycinanie drzew i krzewów, kompostowanie lub segregowanie do odpowiednich pojemników lub worków (brązowych) odpadów zielonych, w żadnym razie nie palenie ich!

4. Zaangażowanie obywatelskie i prozdrowotne:

- a. współpraca z organizacjami społecznymi, mediami, placówkami badawczymi w zakresie zdobywania własnej wiedzy, wsparcia tych organizacji w ich działaniach edukacyjnych, monitorujących, czy wywierania wpływu na władze (monitoring społeczny, citizen science, eko-wolontariat);
- b. wsparcie finansowe lokalnych wspólnot, inicjatyw obywatelskich lub organizacji w tym obszarze (współfinansowanie rzetelnych czujników czystości powietrza itp.);
- c. rozwijanie nowych społecznych form finansowego wsparcia dla osób uboższych we wspólnocie (zyskują wszyscy dokoła, a koszty rozkładają się na więcej osób);
- d. podnoszenie poziomu swojej wiedzy, wykazywanie zainteresowania, śledzenie w mediach, także w mediach społecznościowych, aktywności strony społecznej, naukowej i decydentów;
- e. otwarta i zaangażowana postawa wobec najbliższego społecznego otoczenia; podejmowanie sąsiedzkich interwencji,

Politechnika
Wroclawska

WROCLAW W SMOGU

REKOMENDACJE DLA MIESZKAŃCÓW, ORGANIZACJI I WSPÓLNOT ORAZ SAMORZĄDÓW WROCLAWIA I DOLNEGO ŚLĄSKA W WALCE ZE SMOGIEM

- dyskusji, spotkań z osobami, które mogą zatrwać powietrze w najbliższym otoczeniu oraz przekazywanie im swojej wiedzy i wspólne rozwiązywanie problemu;
- f. wykazywanie troski o osoby najbardziej narażone na zdrowotne skutki zanieczyszczonego powietrza: małe dzieci, osoby chore, starsze;
 - g. dostosowanie własnej aktywności rekreacyjnej, a szczególnie sportowej (bieganie, jazda na rowerze, a nawet spacer) do stanu powietrza w danym momencie; w ekstremalnych przypadkach i konieczności aktywności outdoorowej - używanie właściwych maseczek;
 - h. zwiększanie wiedzy i świadomości w zakresie jakości powietrza wewnętrznego - monitorowanie jej nie tylko w domach, ale domaganie się w innych miejscach publicznych - szkołach, przedszkolach, miejscach pracy, placówkach zdrowia itd.

REKOMENDACJE DLA WSPÓLNOT, ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH, FIRM I INSTYTUCJI PUBLICZNYCH WROCLAWIA I REGIONU:

1. Pozyskiwanie wiedzy o stanie powietrza i przyczynach jego zanieczyszczeń, zmiana świadomości ludzi

- a. wykorzystywanie instytucjonalnego i społecznego monitoringu stanu powietrza w najbliższym otoczeniu - wspólnoty (np. mieszkaniowej), placówki (np. edukacyjnej) lub firmy;
- b. tworzenie rekomendacji i dzielenie się doświadczeniami z tworzenia platform wiedzy i monitoringu społecznego;
- c. ścisła współpraca z innymi podmiotami w obszarze pozyskiwania i dzielenia się wiedzą o jakości powietrza; współpraca w obszarze wywierania wpływu i proponowania rozwiązań legislacyjnych dla decydentów;
- d. aktywne działanie w budowanie nowej świadomości i nowych wzorców wartości i zachowań członków społeczności, organizacji, studentów, uczniów, obywateli poprzez organizowanie debat, działania edukacyjne, ale także prezentowanie - poza ekologicznym, ekonomicznym lub prozdrowotnym, również etycznego podejścia (współpraca z Kościołem i innymi wspólnotami wyznaniowymi);
- e. tworzenie modelowych rozwiązań - świadomych i „zdrowszych” szkół, osiedli, firm;
- f. zwracanie uwagi ludziom na wartość ekonomiczną czystego środowiska (ceny nieruchomości w różnych miejscowościach i dzielnicach mogą wkrótce zależeć od jakości powietrza, a zadrzewione posesje być więcej warte, niż te pozbawione roślin).

2. Wykorzystywanie przyjaznych dla środowiska sposobów pozyskiwania i przekształcania energii (o ile taką aktywność dana organizacja uprawia);

3. Planowanie i organizowanie przestrzeni w zarządzie danej organizacji w kierunku ochrony powietrza, tj:

- a. zazielenianie dostępnej przestrzeni (m.in. dachów, elewacji) z wykorzystaniem odpowiednich gatunków roślin;
- b. tworzenie modelowych przykładów takich zielonych, ekologicznych przestrzeni - np. ekologicznych kampusów uczelni;
- c. rezygnacja z potrzebnego nawet usuwania drzew z posesji pod zarządem organizacji i firm;
- d. społeczne udostępnianie terenów zielonych pod zarządem instytucji i organizacji (m.in. ogródków działkowych, parków, ogrodów);

Politechnika
Wroclawska

WROCLAW W SMOGU

REKOMENDACJE DLA MIESZKAŃCÓW, ORGANIZACJI I WSPÓLNOT ORAZ SAMORZĄDÓW WROCLAWIA I DOLNEGO ŚLĄSKA W WALCE ZE SMOGIEM

REKOMENDACJE DLA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA, RZĄDU, USTAWODAWCÓW:

1. Rozwiązanie prawne wspierające nowoczesne ciepłownictwo i energetykę, w tym OZE:

- a. regulacje na rynku pieców i kotłów - dopuszczenie do obrotu wyłącznie niskoemisyjnych;
- b. regulacje na rynku paliwowym - wyeliminowanie paliw najniższej jakości, najbardziej szkodzących środowisku;
- c. inwestycje w nowoczesną energetykę i odnawialne źródła energii;
- d. zmiany w strukturze paliwowej systemu ciepłowniczego;
- e. system ulg i obciążeń podatkowych oraz polityka taryfikacyjna dla konsumentów różnych źródeł energii;
- f. pobudzanie prosumpcji energii;
- g. tworzenie programów dofinansowujących wymianę pieców na niskoemisyjne lub podłączanie domów i mieszkań do sieci ciepłowniczej; zachęty finansowe i podatkowe, ale przy założeniu dużej kontroli i ścisłego „śledzenia znaczących pieniędzy”, tj. przeznaczonych wyłącznie na te cele;
- h. stworzenie systemu wsparcia wymiany pieców w postaci zaplanowanego i wdrożonego procesu obejmującego m.in. obsługę techniczną, obsługę bankową (kredyty na preferencyjnych warunkach) obsługę prawną (dokumentacja) przy nadzorze asystenta/doradcy, który pomoże zaplanować i przeprowadzić każdy etap krok po kroku;
- i. stworzenie narzędzi prawnych do systemowej kontroli emisji z pieców indywidualnych m.in. ustawowych w zakresie rozszerzenia uprawnień kontrolnych dla Straży Miejskiej (oprócz Policji) oraz określenie rekomendowanego zakresu informacji na certyfikacie kotła/pieca, który miałby podlegać kontroli i podlegać weryfikacji zgodnie z zapisami tzw. uchwał antysmogowych;
- j. stworzenie systemowego oraz uwzględniającego przestrzeń czasową (kontrola okresowa) narzędzia prawnego umożliwiającego weryfikację stopnia realizacji założonych programów ochrony powietrza;
- k. stworzenie ogólnego, wiarygodnego i dostępnego dla obywateli systemu monitoringu stanu powietrza w różnych częściach miasta i regionu.

2. Rozwiązania wspierające zmiany w transporcie:

- a. rozwijanie i wdrażanie koncepcji miast ekologicznych, inteligentnych, zielonych;
- b. zarządzanie transportem miejskim w taki sposób, aby był coraz bardziej atrakcyjny dla mieszkańców i konkurencyjny wobec transportu indywidualnego – szybki, niezawodny, tańszy, mniej problemowy (m.in. pozbawiony problemu parkowania własnych samochodów);
- c. rozwijanie zdyspersyfikowanych sposobów transportu mieszkańców – tworzenie parkingów park&ride, rozwijanie sieci rowerów miejskich, miejskich aut elektrycznych, aut do wypożyczenia na krótki czas;
- d. zwiększenie atrakcyjności cenowej transportu publicznego, aż do bezpłatnej miejskiej lub gminnej komunikacji, ewentualnie dla niektórych grup;
- e. wyższe obciążenia podatkowe dla aut starszych, z silnikami diesla i innych szkodzących środowisku;
- f. ograniczenie zabierania terenów miejskich pod infrastrukturę drogową, w większości dla indywidualnych samochodów.

Politechnika
Wroclawska

WROCLAW W SMOGU

REKOMENDACJE DLA MIESZKAŃCÓW, ORGANIZACJI I WSPÓLNOT ORAZ SAMORZĄDÓW WROCLAWIA I DOLNEGO ŚLĄSKA W WALCE ZE SMOGIEM

3. Działania społeczne i współpraca z instytucjami:

- a. edukacja obywateli na każdym poziomie, wieku i szczeblu: w przedszkolach, szkołach, na uczelniach, w lokalnych społecznościach – bezpośrednia (debaty, warsztaty, wykłady, wycieczki poglądowe), zdalna (materiały edukacyjne i wyjaśniające mechanizmy zanieczyszczenia, dane z monitoringu jakości powietrza, materiały z rekomendacjami i instrukcjami pożądaných zachowań obywateli); stworzenie instytucji doradców energetycznych, działających w bliskim kontakcie z ludźmi;
- b. wspieranie oddalonych inicjatyw, aktywności obywatelskiej, społecznego zaangażowania;
- c. szeroka społeczna partycypacja w nowych projektach legislacyjnych, finansowych, infrastrukturalnych;
- d. współpraca z różnymi instytucjami, m.in. organizacjami społecznymi, naukowymi, miejskimi – zdecydowanie szersze uprawnienia Straży Miejskich, większe zasoby dla tej instytucji jako pierwszego najczęściej kontaktu władzy samorządowej z obywatelem;
- e. praca nad tworzeniem wspólnych, realnych, a nie wyłącznie deklaracyjnych kodeksów etycznych i zbiorów wartości podzielanych przez mieszkańców miast, regionu, Polski – opartych na poszanowaniu zdrowia, życia, ludzi i innych istot, przywiązaniu do natury, przyrody i wartości – współpraca z Kościołem (ostatni list biskupów diecezji dolnośląskich), szkołami, mediami, organizacjami pozarządowymi; kreowanie nowych „bohaterów” i „antybohaterów” naszej rzeczywistości;
- f. przeciwdziałanie wykluczeniu i ubóstwu energetycznemu poprzez wsparcie edukacyjne (doradcy energetyczni), finansowe, strategiczne (pomoc w zamianie lokali w przypadku, gdy właściciele nie stać na koszty energetyczne zbyt dużych i energochłonnych lokali, procedurach wymian sposobów ogrzewania mieszkań, termomodernizacji itd.);
- g. wykorzystanie właściwych sposobów komunikowania się i edukacji – odpowiedniej prezentacji danych, szczególnie liczbowych lub mówiących o prawdopodobieństwie, ryzyku itd.; nie ukrywanie ryzyka i zagrożenia, ale wskazywanie właściwych strategii zachowań wobec niego; dbanie o „psychologiczną bliskość i dostępność” danych czy przedstawianych konsekwencji;
- h. wykorzystywanie w komunikacji i edukacji emocji, także „życiowych” i emocjogennych przykładów; pokazywanie ważnych, choć może odległych w czasie konsekwencji; zwracanie uwagi na grupy szczególnie narażone na konsekwencje zanieczyszczenia środowiska, a równocześnie niezwykle ważnych dla wielu ludzi – tj. dzieci.